

ПОЛІТИКА

Росія продовжує практику КДБ СРСР, переслідуючи супротивників Путіна за кордоном: що відомо

Радіо Свобода

10 жовтня 2026, 17:41

Ахмед Закаєв (праворуч), голова уряду республіки Ічкерія у вигнанні

Анжеліка Каїмова

За останні місяці в Україні стало відомо про кілька відвернених замахів на представників північнокавказьких рухів, які виступають проти режиму Путіна. Атаки планувалися на голову уряду Ічкерії в екзилі Ахмеда Закаєва та президента «Всеукраїнського конгресу народів Дагестану» Ахмада Ахмедова, який воював на боці України. У середині вересня був знайдений загиблим Хаважі (Зумсо) Амаєв,

заступник командира Окремого батальйону особливого призначення (ОБОН), що воює проти Росії.

Проект Радіо Свобода [Кавказ.Реалії](#) зібрав інформацію про те, як російські спецслужби намагаються віднайти за межами Росії і ліквідувати лідерів діаспор із Північного Кавказу, які критикують російську владу.

2 вересня українські спецслужби заявили, що співробітники ФСБ Росії планували замах на [Ахмеда Закаєва](#), який приїхав в Україну до Дня незалежності. За версією СБУ, російські спецслужби завербували заступника командира Російського добровольчого корпусу (РДК) **Миколу Каплунова**, доручили організувати замах на Закаєва та вбити українських військовослужбовців. На підтвердження відомство опублікувало відео допиту, на якому Каплунов зізнається у вербуванні. Однак, пізніше **Каплунов звинувачення відкинув**. За його словами, під час перших допитів на нього чинили психологічний тиск, а справу використали для дискредитації його самого та пов'язаних із ним підрозділів. Ця справа набула широкого розголосу через [інцидент між спецназівцями ГУР МО і СБУ](#).

Замахи

Закаєв не вперше стає ціллю російських спецслужб. У березні 2026 року **The Insider** розповів про секретний підрозділ, який, як [стверджували](#) журналісти, був пов'язаний із російськими спецслужбами та готував замахи **проти прем'єр-міністра Ічкерії та членів його родини**. За [даними](#) розслідувачів, виконавцям пропонували близько 1,5 мільйона доларів.

22 вересня співробітники СБУ затримали в Києві жінку-кілера, яка нібито на замовлення ФСБ Росії [планувала замах](#) замах на російського опозиціонера та військового-добровольця. Йдеться про **Ахмада Ахмедова**, президента «**Всеукраїнського конгресу народів Дагестану**» та президента Федерації професійного кікбоксингу України «К-1».

Ахмедов переїхав в Україну у 2017 році. Після початку повномасштабної війни він [вступив до добровольчого батальйону](#). Паралельно продовжив займатися громадською та політичною діяльністю, очолив «**Всеукраїнський конгрес народів Дагестану**» та виступав за незалежність республіки від Росії.

У розмові з редакцією [Кавказ.Реалії](#) Ахмедов розповів, що **нинішня спроба замаху стала вже третьою**. Перші погрози він отримав ще у 2023 році. Зловмисники,

стверджує він, намагалися вийти навіть на його близьких і через знайомих організувати напад за гроші. У нього збереглися скріншоти таких розмов.

Ще один подібний епізод стався, за його словами, десь пів року тому.

«Намагаюся дотримуватися заходів безпеки, пересуватися у супроводі. Напевно, спецслужби (РФ) вважають, що я складаю загрозу. Я для них не просто якийсь громадський діяч, я для них – людина з історією, мене в Дагестані добре знають», – сказав Ахмедов.

Ахмад Ахмедов

Росія – це країна, яка бачить у всіх ворогів

У 2023 році російська влада звинуватила Ахмада Ахмедова, колишнього головного тренера збірної Дагестану з кікбоксингу, у державній зраді. Приводом стала його участь у бойових діях на боці ЗСУ. Після цього його оголосили в розшук.

«Їхнє завдання – знищити моє ім'я. Ті кроки, які я роблю, їх глибоко не влаштовують. Росія – це країна, яка бачить у всіх ворогів, і жодна людина не має своєї точки зору, права прагнути до свободи, незалежності. Хоча [президент Володимир] Путін, коли йому зручно, озвучує, що кожен народ має право на самовизначення, але коли справа стосується нас, малих народів, то цей статут забувається», – стверджує він.

Ахмедов вважає, що навіть публічні заяви про намір домагатися політичних змін мирними та законними методами можуть сприйматися російською владою як ворожа діяльність.

13 вересня стало **відомо** про загибель **Хаважі (Зумсо) Амаєва**, заступника командира ОБОН, який воював на боці України. Обставини загибелі Амаєва поки залишаються нез'ясованими. За однією непідтвердженою версією, тіло Амаєва з ножовими пораненнями знайшли 13 вересня в квартирі у Львові. За іншою – його вбили в зоні бойових дій у Запорізькій області. Слідство ще триває, тому пов'язувати смерть Амаєва з російськими спецслужбами передчасно.

Хаважі (Зумсо) Амаєв

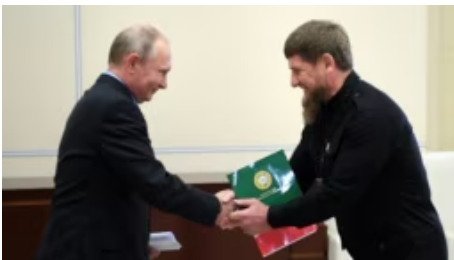
Переслідування і катування родин

При цьому історія самого Амаєва показує, з яким минулим багато противників російської влади приїжджали в Україну.

За даними Кавказ.Реалії, Росія протягом багатьох років переслідувала Амаєва за лінією Інтерполу. У 2022 році відомості про нього були вилучені з бази після звернення правозахисників, які посилялися на наданий військовому статус біженця в Європі.

Раніше Амаєв розповідав Кавказ.Реаліям, що після початку першої війни в Чечні йому довелося переховуватися і подовгу жити в горах. У другій половині 2000-х, за його словами, кадірівці почали спалювати будинки людей, які підтримували чеченський спротив, постраждала і його родина.

Особливо важким, згадував Амаєв, став для нього 2006 рік. Тоді його 13-річного брата прив'язали до дерева, прикріпивши до нього гранату, і вимагали розкрити місцеперебування Хаважі. Іншого брата, стверджував він, також затримували та били. У 2007 році мати та брати бійця залишили Чечню. Дружину, за його словами, били та катували електричним струмом.

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Режим Кадирова переслідує чеченців навіть після втечі за кордон: родичі стають заручниками

Кадиров обіцяв 1 мільйон доларів

Три інциденти, що сталися в Україні за короткий термін, знову змусили говорити про безпеку вихідців із Північного Кавказу, які виступають проти російської влади та воюють на боці України.

За голови таких бійців влада Чечні не раз оголошувала великі винагороди. У квітні 2022 року **Рамзан Кадиров** пообіцяв нагороду в 1 млн доларів за інформацію про місцеперебування командирів українських батальйонів імені Джохара Дудаєва та Шейха Мансура – **Адама Осмаєва та Мусліма Чеберлоєвського**. Ще до повномасштабного вторгнення, у 2017 році, в Україні

двічі **намагалися вбити** командира чеченського батальйону Адама Осмаєва, а його дружина **Аміна Окуєва** загинула під час другого нападу.

Напади на опозиціонерів із Північного Кавказу відбуваються не лише на території України, це системна робота, яка ведеться з часів Радянського Союзу, заявив у бесіді з редакцією Кавказ.Реалії військовий аналітик і колишній співробітник СБУ **Іван Ступак**.

Ще з 1930-х років було поширене твердження, що всіх, хто втік, «знайдуть, повернуть або вб'ють»

Іван Ступак

Це практика КГБ СРСР, яку продовжує Росія

«Це робоча практика російських, радянських спецслужб з усунення опозиціонерів, незгодних людей, чий голос за кордоном їм потрібно заткнути. Єдине питання, наскільки ефективна ця робота. Зрозуміло, що на території Європи це було зручно все проводити, потім була нова територія України, анексія Криму... Коли почалося повномасштабне вторгнення, російським спецслужбам стало в рази складніше дістатися до будь-яких людей на території України, я не кажу про Європу зараз», – коментує Ступак.

Зараз російська влада намагається дістатися до противників режиму Путіна через їхніх рідних, а також військових, які служать в інтернаціональних легіонах, стверджує експерт.

Завдання виконавців може полягати або в тому, щоб вивезти людину до Росії для подальшого суду, або в її фізичному усуненні за кордоном.

Північний Кавказ завжди був слабким місцем російської влади, тому спецслужби особливо зацікавлені в «усуненні» представників національних рухів, упевнений Іван Ступак.

«Якщо на Північному Кавказі розпочнуться якісь рухи у бік самовизначення, це може серйозно послабити режим у Москві. Слабкість на периферії буде вигідна для України», – каже він.

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

До розслідування воєнних злочинів дуже важливо залучити закордонних експертів – генпрокурор невизнаної Ічкерії Сербієв

Генерал-майор запасу СБУ, колишній заступник голови служби, директор Агентства з реформування сектору безпеки, експерт з питань національної безпеки України **Віктор Ягун** розглядає замаху не як спроби розправи над окремими людьми, а як частину значно ширшої практики російських спецслужб.

«Фізичне усунення противника для російських спецслужб – це не лише спосіб прибрати конкретну людину. Подібні операції мають набагато ширший психологічний та політичний ефект. Їхнім адресатом стає не одна потенційна жертва, а ціле середовище: політична еміграція, національні рухи, активісти, колишні військовослужбовці, люди, які готові відкрито виступати проти російської влади», – пояснив він.

Основне завдання тут, упевнений Ягун, – створити відчуття, що безпечного місця не існує.

Людина може перебувати в Києві, Берліні, Відні чи Лондоні, але якщо російська держава вважає її небезпечним противником, загроза для неї збережеться і за межами Росії. Це одночасно механізм залякування та демонстрація можливостей спецслужб.

Кремль боїться національних рухів, бо вони розваллять імперію

«У випадку представників Північного Кавказу існує ще одна важлива складова. Москва традиційно вкрай болісно сприймає будь-які спроби перетворення національних рухів із розрізненої еміграційної активності на організовані політичні та тим більше військово-політичні структури», – стверджує генерал Ягун.

Віктор Ягун

Війна проти України суттєво змінила ситуацію: представники Північного Кавказу, які виступають проти російської влади, отримали можливість не лише відкрито заявляти про свою політичну позицію за межами Росії, а й безпосередньо брати участь у спротиві російській агресії.

За словами Ягуна, це дозволило здобути військовий досвід, створити власні підрозділи, розбудовувати міжнародні зв'язки та формувати власні політичні структури:

«Саме тому я б звертав увагу не стільки на нинішню чисельність таких формувань, скільки на сам прецедент. Для російської системи потенційно

небезпечна сама демонстрація того, що чеченець, дагестанець чи представник іншого народу Північного Кавказу може воювати не у складі російської армії, а проти неї, і при цьому пов'язувати цю боротьбу з питанням політичного майбутнього свого народу».

OLEG PETRASYUK (EPA-EFE)

Бійці батальйону імені Джохара Дудаєва, які воюють на боці України у війні з Росією

З цієї точки зору, упевнений експерт, можливі замаху на Ахмеда Закаєва та Ахмада Ахмедова можна розглядати не лише як спробу нейтралізації саме цих персон.

«Якщо причетність російських спецслужб до цих епізодів буде остаточно підтверджена слідством, однією з раціональних цілей подібних операцій може бути спроба зруйнувати саму інфраструктуру такого спротиву: усунути впізнаваних лідерів, залякати їхнє оточення, ускладнити залучення нових прихильників і продемонструвати потенційним учасникам ціну, яку вони можуть заплатити за свою діяльність. У контррозвідувальному сенсі це одночасно операція фізичного впливу та інструмент психологічного тиску», – підсумував Віктор Ягун.

Прагнення частини чеченського суспільства до незалежності та свободи від Росії зберігається досі, тому участь уродженців Північного Кавказу у війні на боці України може мати для Москви значення, яке виходить далеко за межі російсько-українського конфлікту.

Путін і Кадиров

Про це у розмові з Кавказ.Реаліями заявив колишній депутат Ічкерії та ад'ютант президента Аслана Масхадова, чеченський політолог **Хусейн Ісханов**.

На його думку, потенційна небезпека для Кремля полягає в тому, що український фронт може стати місцем перетину старого конфлікту, збереженого бойового досвіду та нових політичних зв'язків.

Мова може йти вже не лише про спротив на території України, а й про формування нових зв'язків між представниками різних народів Північного Кавказу.

«Тому Москва може розглядати таку діяльність не просто як участь окремих людей у чужій війні, а як потенційний чинник майбутньої нестабільності на Північному Кавказі. Питання в кінцевому підсумку полягає не лише в тому, скільки північнокавказців сьогодні воює проти Росії в Україні. Важливіше те, що історія російсько-чеченських війн ще не закінчилася в суспільній пам'яті, а питання свободи та політичного майбутнього Північного Кавказу залишається невирішеним», – заявив Ісханов.

Він перерахував основні методи переслідування, які перейшли з радянського КДБ до сучасної ФСБ:

- погроза кримінальної справи,

- стеження,
- шантаж,
- викрадення,
- замаху та вбивства,
- а також тиск на родичів противників влади.

Останнє Ісханов назвав найцинічнішим способом Кремля тиснути на своїх політичних опонентів.

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Російський «Центр 795» готував викрадення родичів Закаєва у Лондоні. Що відомо?

Про це йдеться і в новій **доповіді**, представленій на сесії Ради з прав людини Організації Об'єднаних Націй. Як зазначає спецдоповідачка **Маріана Кацарова**, залякування родичів критиків влади ще до 2022 року широко застосовувалося в Чечні. Тепер подібні методи отримують все більше документальних підтверджень і за межами республіки: родичам тих, хто виїхав, погрожують, відбирають у них майно, чоловіків залякують мобілізацією, а в окремих випадках відбуваються затримання, викрадення та катування.

Правоохоронні органи підозрювали або **встановили** пряму причетність російської та чеченської влади до вбивств і замахів на членів діаспори в **Україні, Франції, Катарі, Австрії, Німеччині, Туреччині, Швеції**:

- У лютому 2004 року в Катарі внаслідок вибуху було вбито колишнього виконувача обов'язків президента Ічкерії **Зелімхана Яндарбієва**. У січні 2009-го у Відні розстріляли ексохоронця Кадирова **Умара Ісраїлова**.
- У березні того ж року в Дубаї (ОАЕ) був розстріляний **Сулім Ямадаєв**. У вересні 2017-го в Києві вбили громадянина Грузії, етнічного чеченця **Тимура Махаурі**.
- У серпні 2019 року в Берліні застрелили соратника **Аслана Масхадова** та **Шаміля Басаєва** **Зелімхана Хангошвілі**.

- У лютому 2020 року у французькому місті Ліллі знайшли мертвим **Імрана Алієва (Мансура Алієва)**, автора резонансних відеозвернень.
- У липні 2020 року в австрійському місті Герасдорфі застрелели блогера **Маміхан Умаров**.

За Україну воюють кілька підрозділів із числа прихильників Ічкерії. Це **окремий батальйон особливого призначення у складі Іноземного легіону** – він був створений прем'єр-міністром Ічкерії за кордоном Ахмедом Закаєвим у 2022 році. Також діють **батальйони імені Шейха Мансура та Джохара Дудаєва**, підрозділ «Шалена зграя», **Special Operation Group (SOG)** та батальйон імені Хамзата Гелаєва.

У жовтні 2022 року Верховна Рада України ухвалила постанову про визнання Чечні тимчасово окупованою Росією територією, а також засудила «геноцид чеченського народу». Через місяць Зеленський офіційно відреагував на петицію про визнання незалежності Ічкерії, яка зібрала понад 25 тисяч підписів, що, за законом, робить її обов'язковою для розгляду главою держави.

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Чому Україна визнала Чечню окупованою Росією і чи означає це визнання незалежності Ічкерії?

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

«Видача дорівнює смерті». Що змінилося у легалізації іноземних добровольців в Україні? І чи для всіх?

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

«Вона бачила далі за інших, але їй не вірили»: донька вбитої Анни Політковської про пророцтва матері та нинішню Росію

Політика

Суспільство

Війна

© Радіо Свобода, 2026 | Усі права застережено.